

2003-05-28

Till Konstitutionsutskottet

Granskningsanmälan

Riksdagsgruppen
Konstitutionsutskottet

Ink 2003 -06- 0 3

Dnr 050-5306-2002/03

Sverige har de senaste tre åren exporterat krigsmaterial för 2,3 miljarder kronor till de länder som deltagit i anfallskriget mot Irak, nämligen USA, Storbritannien, Australien, Spanien, Polen och Danmark.

Samtidigt har Sverige en lång tradition av att helhjärtat stödja folkrätten och FN:s roll som konflikthanterare i världen. Detta kan med fog anses vara en av grundprinciperna i svensk utrikespolitik. Enligt reglerna för svensk krigsmaterialexport antagna av 1992/93 års riksmöte skall svensk vapenexport vara förenlig med målen och principerna för svensk utrikespolitik och krigsmaterial skall ej exporteras till stat som befinner sig i väpnad konflikt om denna stats militära agerande sker i strid med folkrätten.

Enligt riksdagens riktlinjer bör dessutom ett meddelat tillstånd till utförsel återkallas om den mottagande staten kommer i väpnad konflikt med en annan stat. Undantagsvis kan regeringen underlåta att återkalla ett sådant tillstånd, nämligen om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikspolitik. Ett ovillkorligt hinder för tillstånd till utförsel eller annan utlandssamverkan enligt krigsmateriellagen gäller om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige biträtt. En sådan överenskommelse är FN-stadgan med dess principiella våldsförbud.

FN:s generalförsamling antog den 14 december 1974 med konsensus resolution 3314, Definition av Aggression. I artikel 1 definieras aggression som användandet av våld av en stat mot en annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på något annat sätt stridande mot FN:s stadga.

USA:s militära angrepp på Irak var inte en av FN sanktionerad aktion för att upprätthålla fred och säkerhet. Angreppet är inte att betrakta som självförsvar så som detta definieras av FN-stadgans artikel 51. Inte heller står något folkrättsligt prejudikat som kunde rättfärdiga angreppet att finna. USA:s militära aktion gentemot Irak är därmed inte förenlig med folkrätten. Denna åsikt delas av statsministern, som vid ett flertal tillfällen varit mycket tydlig i sin kritik av angreppet. En majoritet av utrikesutskottet (2002/03:UU16) delar regeringens uppfattning att USA och dess allierade utan FN-mandat och därmed i strid mot folkrätten angripit Irak.

Av prop.1991/92:174 med förslag till lag om krigsmateriel, där även riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan redovisas, framgår att utrikespolitiskt hinder inte föreligger ifråga om samverkan med eller export till de

Vänsterpartiet,
Riksdagsgruppen,
Riksdagen,

100 12 Stockholm.

Besöksadress:

Mynttorget 2.

Telefon 08-786 46 00 (växel).

Fax 08-21 33 53.

Postgiro 10 44 02-3.

nordiska länderna, de traditionellt neutrala länderna i Europa och inte heller till länderna inom EU. Även om man kan ifrågasätta giltigheten av detta "fribrev" för vissa stater i dagens situation, så återstår i vart fall USA, Australien och Polen som de stater till vilka Sverige inte borde kunna exportera vapen under pågående väpnad konflikt.

Det har i debatten hävdats att folkrätten håller på att förändras och att s.k. humanitära interventioner i syfte att förhindra folkmord eller andra omfattande övergrepp mot befolkningen skall anses vara förenligt med folkrätten, även utan FN-sanktion. Risken är dock uppenbar att en sådan utveckling av folkrätten ökar utrymmet för militärt och ekonomiskt dominerande nationer att använda militärt våld för att skydda egna intressen. Än mer oroande är framför allt USA:s orimligt extensiva tolkning av självförsvarsrätten på ett sätt som ger möjlighet (åtminstone för USA och dess allierade) att föra "förebyggande" krig närhelst man finner det lämpligt.

En fortsatt svensk vapenexport i strid med de svenska riktlinjerna till länder som är skyldiga till flagranti brott mot folkrätten kan enligt vår mening uppfattas som indirekt accepterande av dessa brott och därmed ett stöd för en ny internationell praxis i folkrättsliga frågor utan att denna linje har förankrats genom riksdagsbeslut.

Med hänvisning till det anförda vill vi att KU granskar regeringens ansvar,

dels vad gäller svensk vapenexport till de länder som deltog i det folkrättsstridiga anfallskriget mot Irak (särskilt med avseende på de förpliktelser som följer av Sveriges anslutning till FN-stadgan);

dels om och i så fall hur detta är förenligt med kravet på parlamentarisk förankring av Sveriges position när det gäller folkrättens tolkning och eventuella förändring.

Peter Pedersen (v)